

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
Педагогічний факультет
Кафедра дошкільної освіти**

З Б І Р Н И К НАУКОВИХ ПРАЦЬ

**за матеріалами
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
з нагоди відзначення 190 річниці Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова**

**«ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ
НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ: ВІД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО
ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ
(ВІТЧИЗНЯНИЙ І СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ)»**

20 березня 2024 року

Київ 2024

Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження): Збірник наукових праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції 20 березня 2024 року, м. Київ, Україна) / за заг. ред. Т. О. Олефіренка, Г. Г. Цветкової, Л. В. Барановської. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2024. 632 с.

У збірнику вміщено наукові праці та матеріали, покладені в основу доповідей, повідомлень, аналітичних оглядів вчених, представників наукових шкіл України і зарубіжжя, здобувачів вищої освіти та наукових ступенів, педагогів-практиків та усіх інших зацікавлених у проблематиці, висвітленій під час роботи Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження)» 20 березня 2024 року, присвяченій **190 річниці Українського державного університету імені Михайла Драгоманова**.

Матеріали Збірника можуть бути корисними науково-педагогічним працівникам, здобувачам вищої освіти та наукових ступенів, які здійснюють дослідження в межах відповідних напрямів, педагогам-практикам закладів освіти та усім, хто цікавиться вітчизняним і світовим досвідом та інноваційними освітніми технологіями в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих.

Редакційна колегія:

Олефіренко Тарас Олексійович, кандидат педагогічних наук, професор, декан Педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Цветкова Ганна Георгіївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (голова)

Барановська Лілія Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Шулігіна Раїса Андріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Кузьменко Ірина Анатоліївна, асистент кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Шеленко Галина Володимирівна, асистент кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Матеріали подані в авторській редакції.

Автори статей несуть відповідальність за науковий та літературний зміст, достовірність викладених фактів, цитат, посилань на використані джерела та дотримання принципів академічної доброчесності. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії

© УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024

©Кафедра дошкільної освіти, 2024

© Автори статей, 2024

УДК 373.2.091.3:613]:159.9

Агіляр Туклер Вікторія Вільямівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
м.Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті представлено психолого-педагогічний аналіз проблеми формування здоров'я дітей дошкільного віку. Розглядаються аспекти формування здоров'я дітей дошкільного віку в наукових дослідженнях. Визначено складові «здоров'я»: фізичне, соціальне, психічне здоров'я. Висвітлено основні поняття: «здоров'я», «здоровий спосіб життя» та їх взаємообумовлювальний характер.

Ключові слова: здоров'я, здоровий спосіб життя, діти дошкільного віку, здоров'язбереження.

Abstract. The article presents a psychological and pedagogical analysis of preschool children's health formation problem. It considers aspects of the health formation of preschool children in scientific research. The components of the concept of «health»: physical, social, and mental health are defined. The main concepts are considered: «health», «healthy lifestyle», and which have a mutually determining nature.

Key words: health, healthy lifestyle, preschool children, health care.

В сучасних умовах модернізації дошкільної освіти в Україні однією із ключових позицій є актуалізація питання цінністності життя і здоров'я людини, формування у майбутнього покоління свідомого та ціннісного ставлення до власного здоров'я. Здоров'я – це найбільша цінність як у значенні окремої особистості, так і в розумінні усього суспільства загалом. Це зумовлює необхідність наукових досліджень із фізичного виховання, що становить основу дієвих засобів збереження природного потенціалу здоров'я населення. Дошкільний вік характеризується стрімким фізичним розвитком та сензитивністю в опануванні фізичними навичками, засвоєнні фізичних рухів,

формуванні усвідомленого ставлення до здоров'я. Завдання фізичного виховання дітей дошкільного віку визначені одними із провідних, що реалізуються в сучасних закладах дошкільної освіти. Адже, забезпечення умов для зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку запорука подальшого якісного життя людини та є компонентом її загального розвитку [5]

Загострення кризи, яка пов'язана із політичними та суспільно-економічними подіями останніх років і сьогодні прослідковується у всіх сферах життя громадян України. Зміни умов життя впливають на фізичний та емоційний стан людей та зумовлюють до адаптації способу життя відповідно із змінами в державі. Від нестабільності суспільства насамперед потерпають діти дошкільного віку, які фізіологічно та психологічно перебувають у стадії розвитку та формування. Загальний емоційний стан дітей залежить від емоційно-позитивної атмосфери, яка її оточує, підтримки близьких та рідних, стану оточуючого середовища. Таким чином, некомфортне емоційне середовище в якому перебувають діти безпосередньо впливає на їх психологічний та фізичний розвиток, підвищення тривожності знижує опірність організму до навколишніх умов, вони стають причиною хвороб та поганого самопочуття дітей.

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті визначається одним із провідних завдань турбота про здоров'я особистості, виховання в неї культури здорового способу життя. Основні підходи до збереження і зміцнення здоров'я дітей і молодів України визначені у Законі «Про охорону дитинства», у Державних національних програмах «Діти України» та «Освіта» (Україна XXI століття), міжгалузевій комплексній програмі «Здоров'я нації на 2002-2011 рр.» та низці інших документів [5].

Станом на сьогодні проблемою залишається збереження здоров'я дітей та формування здорового способу життя як цінності. У Базовому компоненті дошкільної освіти, у змісті освітнього напрямку «Особистість дитини» визначається необхідність формування у дитини усвідомленого ставлення до здоров'я як до цінності, його значення для повноцінної життєдіяльності, необхідність оволодіння елементарними знаннями про основні чинники збереження здоров'я [3, с.5-9]. Таким чином, основи здоров'я закладаються в ранньому і дошкільному дитинстві. Саме в цей період діти потребують зміцнення, формування здоров'я та усвідомлення його цінності.

Результати аналізу соціологічних, педагогічних та соціально-психологічних досліджень науковців, доводять, що більшість питань присвячено якості життя, способу життя та його формуванню. Поняття «здоровий спосіб життя» інтегрує зв'язок способу життя із здоров'ям людини. Здоровий спосіб життя виявляється у формі життєдіяльності, зорієнтований на розвиток та збереження здоров'я. На думку науковців Т.Титаренко, Л.Лепіхова, О.Кляпець «здоровий спосіб життя» є підґрунтям якості життя, соціального та психологічного стану, фундамент для самореалізації особистості, основа суб'єктивного благополуччя та здорового довголіття, умова відчуття

задоволеності життям. Коробко Л.М. вважає, що в понятті здорового способу життя включено соціальні настанови на психофізичне здоров'я, зростання особистості, професійне удосконалення, самореалізація в соціумі [6]

В сучасних дослідженнях проблема формування здорового способу життя в Україні розглядається з позицій декількох аспектів: філософський та соціальний аспект (А. Бойко, Н.Гундарова, В. Крюкова, Ю.Лісіцина, О. Сахно); медико-біологічний аспект (М.Амосова, В. Єренкова, А.Мартиненко, А.Хрипкової); теоретичні положення методичного характеру у працях присвячених дошкільного віку (Т. Андрющенко, Г. Беленька, О.Богініч, Л.Калуська, Л. Лохвицька та ін.); значення занять з фізкультури для зміцнення здоров'я і підвищення імунітету дітей (А. Антропової, О.Аракеяна, Е. Вільчковського, Л. Гаращенко, Л. Карманової); формування культури здоров'я учасників педагогічного процесу (О. Єжової, В. Кириченко, І. Рогальської-Яблонської, Т. Федорченко); збереження здоров'я, формування здорового способу життя дітей та підлітків засобами фізичної культури (Е. Вільчковський, Г. Власик, Т. Бойченко, І. Петренко); залежність стану здоров'я людини від власного ставлення до нього (Т. Андрющенко, О. Богініч, І.Григоренко, М. Євтушок, І. Кузнєцова та інші) [1,5,7]

Розглядаючи «здоров'я» з точки зору йогонаукового змісту і ціннісного сенсу проаналізуємо його тлумачення. Науковець В. Казначеев визначає поняття «здоров'я» як динамічний процес збереження і розвитку біологічних, фізіологічних і психічних функцій оптимальної працездатності, соціальної активності при максимальній тривалості життя. На переконання дослідників сучасного етапі нова концепція здоров'я передбачено стан рівноваги (баланс) між адаптивними можливостями (потенціал здоров'я) організму та умовами середовища (природного, соціального), що постійно змінюються [1, 2, с.240]. Т.Андрющенко «здоров'я – це стан динамічної гармонії його фізичної, психічної, духовної і соціальної складових, наявність високих адаптаційних можливостей організму, що забезпечують повноцінну життєву активність» [1, 2, с. 28]. Таким чином, доходимо до висновку, що в сучасній науці розробляється системний підхід до визначення означеного поняття.

На основі аналізу наукових робіт дослідників у визначення сутності поняття «здоров'я» констатовано, що воно містить такі компоненти як фізичне, соціальне, психічне здоров'я. Дослідниця О. Богініч визначає «фізичне здоров'я» як: «стан розвитку органів та систем організму, основу якого становлять морфологічні та функціональні резерви, що забезпечують адаптаційні реакції» [4, с. 69];

Поняття психічного здоров'я трактується як «адекватність особистісних проявів (реакції) доквілля зовнішнім впливам, критичність і можливість приймати норми і правила соціуму, пластичність щодо життєвих обставин, які змінюються і здатність будувати (планувати) перспективи майбутнього» [4, с. 72];

У розумінні соціального здоров'я встановлено, що це «стан характеру взаємин із соціумом, основу якого становлять цінності та мотиви поведінки індивіда, характер і рівень розвитку економічної, політичної, соціальної і духовної сфер суспільного життя» [4, с. 69];

На думку дослідниці Т.Андрущенко станом на сьогодні актуальним залишається питання виховання людини відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної і суспільної цінності. Одними із глобальних проблем XXI століття визначено погіршення здоров'я сучасних дітей та молоді, збільшуються випадки гіподинамії дітей, зниження імунітету, захворювання опорно-рухового апарату. Тож актуально формувати у них навички здоров'язбереження для збереження стану здоров'я на рівні який був від народження [2, с. 30]. На нашу думку, процес оволодіння знаннями та навичками здорового способу життя здійснюється в процесі освітньої діяльності в закладі дошкільної освіти за підтримки та психолого-педагогічного супроводу дорослими дітьми дошкільного віку.

Інший науковець О. Богініч, стверджує що здоровий спосіб життя, це повсякденна життєдіяльність людей, адекватна поведінка в різних ситуаціях, а не тільки оволодіння навичками та вміннями. [4, с. 71]. Результати аналізу досліджень доводять, що формування здорового способу життя забезпечується у процесі соціалізації, реалізується через цілеспрямоване виконання навичок та вмінь здорового способу життя, засвоєння цінностей та культурних норм поведінки.

У науковому дослідженні Т.Андрущенко наведено рекомендації щодо формування здорового способу життя дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти:

- створення комфортних умов для освітнього процесу в закладі дошкільної освіти (позитивно-емоційного спілкування, спокійного середовища без стресових ситуацій, відповідність природнім потребам дитини);
- організація освітнього процесу відповідно до індивідуальних особливостей та гігієнічних норм);
- раціональна організація рухового режиму (прогулянки на свіжому повітрі, фізкультурні вправи, спортивні та рухливі ігри, самостійна рухова діяльність) [1, 2, с. 43–44].

Узагальнюючи все зазначене вище, підсумуємо: наукові розвідки в галузі соціології, психології та педагогіки доводять, що дошкільний вік є вагомим у формуванні здорового способу життя особистості. У складі поняття «здорового способу життя» входить фізичне, соціальне, психічно-здоров'я. Важливо на цьому етапі сформувати у дітей основи знань, умінь та навичок здорового способу життя, організації рухового режиму на основі усвідомленої потреби збереження здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко Н.В. Феномени здоров'я та здоров'язбереження дитини в контексті сучасних наукових поглядів. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Випуск 55. 2016. С.238-245
2. Андрущенко Т.К. Теоретико-методичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.08/ Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Г. Тичини. Умань, 2015. 503с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти України //Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.10.2021, №33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція, 2021. С.37
4. Беленька Г. В., Богініч О. Л., Машовець М. А. Здоров'ядитини – відродина. Київ, 2006. 220 с.
5. Гаращенко Л. В., Крижанівська В. В. Реалізація ідеї здоров'язбереження у фізичному вихованні дітей дошкільного віку: фізична культура на повітрі Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2019. №9 (93). С.68–76.
6. Коробка Л.М. Психологічне здоров'я людини в контексті здорового способу життя. Освіта регіону: політологія, психологія, комунікація. Київ: Університет «Україна».2012. №2. С.332-337
7. Печка Л.Є. Ціннісне ставлення до власного здоров'я дітей: наступність у робот закладу дошкільної освіти і початкової школи: монографія. Кременчук: "NOVABOOK". 2021. 504с.

УДК 159.928.23

Каряка Інна Вікторівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології і туризму,
Київський національний лінгвістичний університет,
м. Київ, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ АРТИСТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ МУЗЧИНО-РИТМІЧНИХ РУХІВ НА МУЗИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ В ДИТЯЧОМУ САДКУ

Анотація. У даній статті розглядаються психологічні чинники, які впливають на розвиток артистичних здібностей у дітей дошкільного віку під